

*Quaderns de
la Selva, 12
2000*

CENTRE D'ESTUDIS
SELVATANS

*El patrimoni català
dels Medinaceli,
més a l'abast*

LLUÍS COSTA

Arxiu Municipal de Sils

PRESENTEM un conjut documental procedent de la donació efectuada pel darrer propietari dels drets de l'Estany de Sils, el senyor Josep Madí i Rusiñol, a l'Arxiu Municipal de Sils. Amb aquesta donació altruista i generosa s'obren noves i excel·lents perspectives pel que fa a un major grau de coneixement històric d'una zona molt emblemàtica de Sils. Amb tot, cal magnificar el gest del senyor Madí, ja que la documentació donada ultrapassa amb escreix, com veurem, els termes geogràfics de Sils, atesa la important extensió del patrimoni d'Aitona –que comprèn, així mateix, l'antic vescomtat de Cabrera i de Bas– i del patrimoni de Cardona, sobretot quan aquests llinatges ja s'havien entroncat amb la casa de Medinaceli.

Amb aquesta donació es fa un pas més en l'accessibilitat dels fons catalans dels Medinaceli. Recordem que el 28 de maig de l'any 1999 se signava a Poblet un conveni entre el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Casa Ducal de Medinaceli i el monestir de Poblet, segons el qual es procedia a la microfilmació sistemàtica de tots els fons documentals catalans integrats a l'Arxiu Ducal de Medinaceli, que es conserven en l'arxiu de la noblesa bastit a l'Hospital de Tavera, als afores de Toledo. Així doncs, amb

aquesta reproducció de documents, el monestir de Poblet esdevenia una potent font d'informació històrica per als estudiosos.¹

Els Cardona, l'entroncament català amb els Medinaceli

La casa de Cardona fou una de les poques nissagues de l'antiga noblesa que superà la profunda crisi econòmica i política de la fi de l'edat mitjana i que va arribar més o menys esplendorosa a l'època moderna. Els orígens geneològics dels vescomtes de Cardona, que porten el cognom de Folc, cal situar-los en el si de la mateixa família de l'emperador Carlemany.

Des de l'any 1660, pel casament de Caterina d'Aragó Folc de Cardona i Còrdoba amb Juan Francisco de la Cerda, duc de Medinaceli, havia passat a aquesta casa castellana un extens patrimoni que a Catalunya comprenia, juntament amb el ducat de Cardona, els comtats de Prades i d'Empúries, el marquesat de Pallars i el vescomtat de Vilamur, les baronies de Juneda, d'Arbeca, d'Entença i de la Conca d'Òdena; aquesta darrera integrava els pobles del voltant d'Igualada, com són Òdena, la Torre de Claramunt i el seu agregat de Vilanova d'Espoia, Carne, Vilanova del Camí, Capellades, Montbui, entre d'altres localitats.²

Els membres de les cases senyorials vivien fora de Catalunya i administraven els seus drets i rendes a través de procuradors. Evidentment, aquests senyors no acostumaven a explotar directament les terres compreses dins els seus dominis, sinó que transferien aquesta tasca als pagesos. Aleshores es produïa la partició de dominis i es distingia entre el domini directe, que era ostentat pel senyor feudal, i el domini útil, que requeïa en mans del pagès o de la persona encarregada de fer produir la terra. Així mateix, aquest pagès podia, al seu torn, arrendar o subestablir la terra. A través de l'emfiteusi el senyor cedia l'explotació de la terra al pagès, o sigui, el domini útil, a canvi del pagament d'un cens. L'acte de cessió del domini útil mitjançant l'emfiteusi s'anomena establiment.³

L'estratègia del senyor feudal de cedir terres als seus vassalls per mitjà de censos i establiments emfitèutics podia permetre el repoblament de zones que restaven molt desertitzades, com era el cas de la Conca d'Òdena. La pràctica d'arrendar la percepció dels drets feudals ha generat una mena de documentació –de la qual presentem un cas ben representatiu– que permet, com a mínim, conèixer qui eren els arrendataris d'aquests drets i quin era el rendiment econòmic que la massa dels drets arrendats suposava per als titulars, o sigui, els ducs de Medinaceli.

1. Agraïm a mossèn Gabriel ROURA i a Joan VILLAR, responsables de l'Arxiu de la Catedral de Girona la lectura que han fet de l'original del present text.

2. Sobre aquests patrimonis, veg. Josep Riba Gabarró, *Un vilatge dels Cardona-Medinaceli a Catalunya*, Barcelona, Rafael Dalmau Editor, 1968.

3. Veg. Rosa CONGOST, *Els propietaris i els altres*, Vic, Eumo, 1990.

Els drets arrendats poden classificar-se en cinc categories:⁴ a) càrregues proporcionals a la producció agropecuària; b) càrregues fixes, en diner o en fruits, sobre la terra; c) càrregues personals, proporcionals, en principi, a la població; d) drets sobre la circulació de mercaderies; i e) monopolis senyorials. Des d'un punt de vista econòmic, la primera categoria és la més important. És la que fa referència als delmes de les collites, del bestiar i del peix, als quals s'hi afegien d'altres parts de fruits (onzè, tasques...). La quota del delme variava molt segons les localitats i els productes. A la segona categoria s'inclouen els drets generats pels censos emfitèutics, que com a senyors directes rebien els Medinaceli, «derivats d'establiments antics, consistien moltes vegades en quantitats fixes, i insignificants, de diners; però sovint eren censos mixts, i en algun cas només de fruits, i no es desvaloraven, doncs, o no tant, amb la secular degradació del signe monetari. D'altra banda, la massa dels censos tendia a créixer, perquè l'extensió durant el segle XVIII de la superfície conreada donava origen a establiments nous».

En la documentació que presentem hi ha un predomini notable d'una tipologia documental, els capbreus, els quals certificaven el domini directe d'un lloc. La seva anàlisi permet detectar les característiques pròpies d'un senyoriu jurisdiccional, com són l'exercici de la justícia, els impostos, la designació de les magistratures locals, i el monopoli d'una sèrie de drets. Les capbrevacions recullen les anotacions d'uns reconeixements de drets, especialment emfitèutics, a fi i efecte d'evitar prescripcions possibles dins el contracte.

De les 77 peces documentals ingressades a l'Arxiu Municipal de Sils, només sis corresponen a l'etapa anterior a la introducció dels Medinaceli a Catalunya i són, doncs, anteriors a l'any 1660, data del matrimoni que emparentava els Cardona amb els Medinaceli. Els esmentats documents fan referència a capbrevacions fetes al terme de Palafolls de l'any 1502 al 1583 (excepte un capbreu d'Hostalric del 1556).

La baronia de Palafolls era una jurisdicció senyorial centrada en el castell de Palafolls, que comprenia els actuals termes de Palafolls, Malgrat i Santa Susanna i part del de Blanes. La implicació de la nissaga dels Cabrera en aquesta baronia s'encetà l'any 1382 amb la compra del castell de Palafolls per part de Bernat IV de Cabrera. Els Cabrera detingueren des d'aleshores la plenitud de jurisdicció. Les aigües de la Tordera foren decisives per al desenvolupament de la zona, ja que, a més de ser aprofitades per al regadiu, servien de font d'energia per als molins bladers, paperers i drapers que s'hi establiren en emfiteusi. L'activitat comercial marítima fou important al segle XV a través del carregador de la platja de la Vilanova.

4. Per a aquesta classificació ens servim del treball de M. CAMINAL, E. CANALES, A. SOLÀ i J. TORRAS.

«Moviment de l'ingrés senyorial català (1770-1835)», *Recerques*, 8 (1978).

Els arrendaments de drets feudals de la casa de Medinaceli a Catalunya, originaris del patrimoni d'Aitona, i que afecten zones compreses en la documentació que ressenyem són els següents:⁵

- Blanes: delme (ribatge) del peix, dels grans, de la farina i de l'oli desembarcats a la platja de Blanes.

- Vescomtats de Cabrera i de Bas i baronies de Caldes i Llagostera: a) carnalatge o castellatge per tot el bestiar, de pèl o de llana, que transiti per aquests territoris, o hi entri per engreixar, llevat del que necessiten «*para su propio trabajo y consumo*» els veïns de la batllia d'Orri, de Sant Celoni, de Sant Esteve de Palautordera, Sant Esteve d'Olzinelles i Sant Vicenç de Gualba; b) civada d'acaptés; c) delmes, tasques i censos de Llagostera, Caldes, Santa Seclina, Vidreres i Maçanet; d) carnisseria de Llagostera; e) lleuda de Caldes de Malavella.

- Hostalric: a) dret de mesura dels grans que es venen al mercat de la vila (8 diners la quartera); b) drets sobre els altres fruits, sense precisió de l'import. De l'un i de l'altre n'estan lliures les compres que facin els veïns per a propi consum.

- Baronia de la Llacuna: delmes, tasques i censos del terme de la Llacuna.

- Vall d'Osor i parròquia de la Santa Creu: a) delmes, tasques, braçatges i altres parts de fruits; b) censos en diner i en fruits.

- Palafolls, Santa Susanna i Malgrat: a) delmes dels grans, llegums, verema i cànem i lli (1/19 el mill, el panís i les llegums; 1/13 els altres grans i la verema); b) tasques a parts de fruits (1/19 i 1/13, un cop pagat el delme), i reduïdes a quantitats fixes de diners; c) carnalatge sobre el bestiar (1/13); d) ribatge, o delme del peix fresc (1/25).

- Pontils i Santa Perpètua: a) delme i tasca; b) censos en diner i en fruits; c) molí, resclosa i sèquia a Pontils.

- Riells i Viabrea: a) delmes de carnalatge i de tota mena de grans; b) tasca i braçatge; c) censos en diner i en fruits.

- Riudarenes: a) «*terzón del diezmo de carnelage y de cualquier género de granos así de arista como groseros*»; b) tasques, braçatges i parts d'espletes, dret de carnalatge i censos.

El predomini de capbreus i llevadors de rendes i dominis en la documentació ressenyada, fa que poguem disposar d'un testimoniament altament valuós, que permet conèixer i valorar amb precisió, no únicament les relacions entre el senyor i el pagès, sinó també les activitats productives del sector agrari i alguns costums de la pagesia, així com aspectes relacionats amb la toponímia. A manera d'exemple transcrivim uns fragments del Llevador de Riudarenes, dels anys 1730-1762:

5. M. CAMINAL, E. CANALES, A. SOLÀ i J. TORRAS, «Moviment de l'ingrés senyorial català (1770-1835)», *Recerques*, 8 (1978), p. 63 i 64.

«Salvador Farregut Casas té en domini de S.E. una feixeta de terra en dita parroquia de Riudarenes de dos sayons poch més o menos, que fou de pertinències del mas Oller: afronta al sud... dels explets de dita feixa fa a S.E. tasca y mig delme, y lo restant al señor de Montcorp (...) De tots explets resultants de aquella pessa de terra de pertinències de la torre o castell de Montcorp, y antes del mas Mallol dirruit. (...) Del possessor del mas Saurín, una gallina per Nadal, per un clos o camp de terra».

Cal apuntar que aquest Llevador també fa referència a propietats situades al terme de Sils. En la pàgina 101 i següents es pot llegir:

«El protector dels Aniversaris Presbiterals de la Seu de Girona té en domini de S.E. lo mas Alzinellas en la parròquia de Santa Maria de Sils, esto és, la terra en què dit mas está edificat, la era, hort, clos y quintana, que tot junt és de tinguda de 50 jornals dels bons: afronta a S. ab honors del mas Ravull (...) Altre pessa de terra en lo estany inferior de quinse jornals: afronta a S. ab Matamala y ab lo mas Moner».

En els fons del segle XIX hi destaca poderosament la documentació que té el seu origen geogràfic a la comarca de l'Anoia, sobretot al municipi d'Igualada i a les baronies d'Òdena i la Llacuna. El poble d'Òdena és als vessants d'un turó que coronava l'antic castell d'Òdena, esmentat ja el 986, que formà part del comtat de Manresa i que pertangué a la família Òdena; el 1287 passà a mans dels Cardona i posteriorment esdevingué centre de la baronia de la Conca d'Òdena, en la qual hi són inclosos, a més d'Òdena, els municipis d'Igualada, la Pobla de Claramunt, Capellades, la Torre de Claramunt, Vilanoveta del Camí, Santa Margarida de Montbui, Jorba, Sant Martí de Tous, Orpí i Carme. El territori de la conca corresponia a la sotsvegueria d'Igualada, llevat del terme d'Igualada, que era vila reial.

Els arrendaments de drets feudals de la casa de Medinaceli a la baronia de la conca d'Òdena comprenien censos, delmes, tasca, quèstia als diferents pobles i termes de la baronia (s'exclouen de l'arrendament alguns drets substancials, entre ells els censos dels establiments d'aigües per molins de farina i de paper). Així doncs, des del segle XIII els nobles de la casa de Cardona anaren cedint, com s'ha dit anteriorment, les terres als seus vassalls per mitjà de censos i establiments emfitèutics; d'aquesta manera s'anà repoblant la conca d'Òdena.

El domini dels Medinaceli a l'Estany de Sils

L'entroncament català de la casa de Medinaceli representà que aquest llinatge entrés en possessió del domini directe de les terres de l'Estany de Sils, depenents històricament del vescomtat de Cabrera. La intervenció dels Medinaceli en el llarg procés de dessecació de l'Estany de Sils es féu notar amb una intensitat desigual i responia a les exigències dels pagesos en la seva voluntat de guanyar terrenys per a l'agricultura i pal·liar els perniciosos efectes de la

insalubritat de les aigües estancades. El 21 de juny de 1762 el duc de Medinaceli, Pere d'Alcantara Fernández de Córdoba, que havia heretat el vescomtat de Cabrera de la seva mare, Teresa de Montcada i Benavides, signà un contracte per desguassar l'estany, però no es féu efectiu fins els anys 1767 i 1768.

Amb tot, el problema no quedà solucionat de forma definitiva. El dia 13 de desembre de 1840 el desbordament de la riera de Santa Coloma de Farners va provocar una catastròfica inundació de les terres de l'Estany. El duc de Medinaceli va mantenir una actitud d'absoluta insensibilitat als problemes dels emfiteutes, els quals, com és lògic, entenien que el duc, com a senyor directe, havia d'atendre les sol·licituds de desguàs de l'Estany que rebia dels habitants de la zona. Al cap de gairebé un lustre les demandes reexiren: el 14 de maig de 1845 se signava un conveni entre l'apoderat del duc i els representants dels emfiteutes. S'establí que el finançament de l'obra fos mixt: una meitat a càrrec del duc de Medinaceli, i una altra a càrrec dels emfiteutes, en relació amb l'extensió de terreny que posseïssin. De la conservació de les obres en seria el responsable el duc, mentre que de la neteja de valls i madrals s'especifica l'obligació de contribuir-hi els emfiteutes amb la prestació de treball personal (mig jornal de treball per cada vessana de la seva propietat).

Els endarreriments en el pagament per part de molts emfiteutes obligà a ajornar les obres fins l'any 1851, en què l'agrònom J. Bayer inicià les tasques de desguàs, amb un resultat molt definitiu. Sens dubte, les noves orientacions de la política hidràulica del moment van ser decisives per a la creació d'un marc molt més favorable.

Del segle XVIII tenim un conjunt de tres volums que recullen els establiments –o sigui, la cessió del domini útil mitjançant un contracte d'emfiteusi– de l'Estany de Sils, per part dels Medinaceli als pagesos, i que abasten el període comprès entre 1766 i 1775.

El buidatge d'aquests tres volums dóna una precisa informació sobre els emfiteutes: els seus oficis i ocupacions i la procedència geogràfica. La taula resultant és la següent:

Oficis i ocupacions

Apotecari	2
Comerciant	13
Flaquer	5
Sastre	7
Cirurgià	6
Metge	2
Ferrer	5
Traginer	1

Carreter	4
Pescador	2
Teixidor de lli	9
<i>Pallero</i>	1
Fuster	2
Sabater	4
Capellà	1
Jornaler	63
Paleta	3
Calcetero	1
Llaurador	82
Treballador	69
Negociant	2
Funcionari	2
Soldat	1
Moliner	2
Hisendat	1
Sense especificar	3

Els percentatges indiquen que la condició social dels emfiteutes és relativament baixa i lligada fortament al sector agrari (un 73%), si ens atenem a les tres ocupacions majoritàries: jornaler (25%), llaurador (28%) i treballador –del camp– (23,7%). Els altres oficis destacats, per bé que a molta distància dels anteriors, són: comerciant (4,4%), teixidor (3%) i metge-cirurgià (2,7%). La resta d'oficis, per cert molt diversificats, abasten el 16,7% del total.

Procedència geogràfica

Juià	1
Girona	1
Tordera	9
Brunyola	1
Anglès	1
Maçanes	1
Vidreres	21
Celrà	1
Vallcanera	4
Fogars	4
Blanes	8
Sant Feliu Guíxols	3
Sils	31

Castellar de la Selva	1
Sta. Coloma Farners	5
Vilobí d'Onyar	2
Sant Dalmai	2
Caldes de Malavella	1
Riudarenes	58
Sant Feliu de Pallarols	1
Barcelona	2
Mallorquines	2
Mataró	1
St. Pere de Martorell	1
Maçanet de la Selva	131

Els percentatges sobre la procedència geogràfica dels emfiteutes indiquen un clar predomini de la plana de la Selva. Així, i per ordre d'importància apuntem: Maçanet de la Selva (44,8%), Riudarenes (19,8%), Sils (10,5%), Vidreres (7,1%), Tordera (3,1%) i Blanes (2,7%). La resta de poblacions abasten el 12% del total.

Cal dir que el buidatge s'ha efectuat pel nombre d'establiments i no per persones. En casos molt ocasionals hem constatat que algun emfiteuta podia posseir el domini útil de més d'una parcel·la.

Com a mostra indicativa, i per aproximar-nos a la realitat de les relacions entre el senyor directe de les terres de l'Estany de Sils i els pagesos emfiteutes, transcrivim alguns fragments del document que fa referència als establiments números 111 i 112:

«Establecimiento echo y firmado por el legítimo apoderado del Excmo. Sr. Marqués de Cogolludo y Aytona, a favor de Miquel Bosch, labrador de la parroquia de Massanet de la Selva, de ocho vesanas de tierra, a saber siete de la primera calida y una de la segunda, de pertinencias del Estanque de Sils, a prestació de diezmo de censo de trigo una quartera y once quintales.

En dinero 1 libra 4 sueldos

Entrada 190 libras

En la notaria de Hostalric a los 15 Marzo del 1768

(...) que el refrendado adquisidor haya reducido á cultura dentro del término de dos años las ocho vesanas de tierra establecidas, mejorarlas y en ninguna manera deteriorarlas (...) Haya de pagar diezmo a su Excelencia de todo género de frutos que le producirá la tierra establecida, a razón de una por cada diez (...) que haya de hacer y mantener a sus costas las aseQUIAS, vulgo valls medrals, que sean dentro de su establecimiento, y conducir todas las aguas a la aseQUIA principal y asimismo que le haya de dar camino carretero si es necesario a los terratenientes para que

pot fer extensiu fins als anys trenta del segle XX amb els llibres d'enfiteutes, censos i traspassos que abasten de l'any 1920 al 1930.

La dessecació de mitjans del segle XIX fou gairebé definitiva i reportà l'anhelada estabilitat a l'Estany. En tot cas, els possibles enrenous van ser motivats per l'exigència de reconeixement de drets emfitèutics per part dels senyors directes i de les obligacions del pagesos de mantenir el programa de neteja i conservació de la xarxa de sèquies i recs d'escorrentiu previst en el conveni signat l'any 1845. Així, pels voltants de la segona dècada del segle XX, la filla del duc de Medinaceli –hereva de les terres de l'Estany– María del Carmen Fernández de Córdoba y Pérez de Barradas, comtessa de Valdelagrana i marquesa de Mudela, resident a Madrid, interposava un seguit de judicis contra diversos enfiteutes, amb sentències habitualment favorables a la comtessa. Fins ara, a l'Arxiu Municipal de Sils s'hi conservaven, específicament sobre el tema de l'Estany, només expedients d'aquests judicis orals i posteriors actes de conciliació. A partir d'ara, a aquesta documentació cal afegir-hi la procedent del fons que ara ressenyem.

Als anys quaranta els successors dels ducs de Medinaceli van vendre tots els drets sobre l'Estany de Sils a la família Madí Rusiñol, de Sils. A partir d'aleshores, i com molt bé explica Josep Reyner i Tarrés,⁶ «la neteja i conservació de la Sèquia, rieres i camins principals de l'Estany (camins que comunicaven els veïns de Maçanet amb Sils i eren el camí més recte per anar a treballar les peces de terra de l'Estany i per anar a la farinera de Riudarenes) es feia cada any rigorosament, i com a detall és de destacar que a la Sèquia hi havia clavades unes barres de ferro (en el seu fons) i cada any s'havia de netejar (drenar) fins a arribar a tocar dites barres; també a les desembocadures de les rieres a la Sèquia, on en el transcurs de l'any s'hi aplegava gran quantitat de sorra, aquesta es treia tota. Aquestes feines se solien fer pel juliol i l'agost quan a pagès ja s'havia acabat de batre i a les cases hi havia gent disponible, sobretot joves... (...) Les coses, però, evolucionaren i, en començar el desenvolupament econòmic, es produí un desfasament entre jornals i costos; ja no eren rendibles els censos i delmes en comparació a les despeses anuals per al manteniment i neteja. Finalment, l'any 1972, essent propietari dels drets i obligacions el Sr. Josep Madi i Rusiñol, de Sils, foren redimits tots els censos i delmes, restant el Sr. Madí lliure de les obligacions de neteja i conservació de la Sèquia i els propietaris també lliures dels censos i delmes que fins aleshores pagaven».⁷

6. J. REYNER. «L'Estany de Sils», *El nostre poble de pàges. Maçanet de la Selva*, Taller d'Història de Maçanet de la Selva, 1988, p. 56 i 58.

7. Sobre el procés de cobrament de censos i altres drets senyorials i la seva decadència, en el camp gironí, veure el treball de Rosa Congost, «Ter-

res de masos, terres de censos. La complicada fi dels drets senyorials a la regió de Girona», *Homes, masos, història. La Catalunya del nord-est (segles XI-XX)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p. 409-450.

Inventari dels fons Cardona-Medinaceli ingressats a l'Arxiu Municipal de Sils⁸

01. Capbreuació de Palafolls de l'any 1502. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 236 folis escrits. 32x22.*

02. Capbreu d'Hostalric, rebut per Rafael Jalmar Bosom, notari d'Hostalric. Any 1556. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 75 folis escrits. 32x22.*

03. Capbreu de la vila de Blanes, a favor de Francesc de Montcada, comte d'Aitona. Any 1583. *Enquadernat en pergami. Consta de 129 folis escrits. 33x24. Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias».*

04. Capbreuació de Palafolls de l'any 1583 a favor de Francesc de Montcada i de Cabrera, comte d'Aitona i Ausona... *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 163 folis escrits. 33,5x24.*

05. Llibre capbreu de Palafolls a favor del comte d'Aitona, notari: Joan Vila de Blanes. Anys 1583-1585. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 240 folis escrits. 34x22.*

06. «Rubrica del Cabreo del año 1583, señalado de nº 16, sobre las ventas que su Exª debe cobrar de las personas que poseen fincas en el castillo y término de Palafolls, recibido por Juan Tosca Notario de Calella». *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami (coberta posterior inexistent). Consta de 120 folis escrits. 30x22.*

07. «Capbreu de Palafolls rebut per Joan Pau Bayer y Onofre Just, Not. a favor de Guillem Raimon de Montcada, marquès d'Aitona» Anys 1665-1669. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 375 folis escrits. 36x24.*

08. Acte consell. Barcelona. Any 1721. 29,5x20.

09. «Llevador de las rendas y dominis que lo Excm. Sr. Marquès de Aytona, compte de Osona y Vizcompte de Cabrera y Bas, té y reb en la vila y terme de Riudarenas y lo Abatlliu, format segons lo capbreu del any 1730, en poder de Ignasi Cortada de Calella y lo comensat y no conclós en 1762, en poder de Ramon Tos, Notari de Hostalric». *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 197 folis escrits. 22x15.*

10. Llevador de rendes dels termes de Riells i Viabrea. Any 1732. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 78 folis escrits. 22x16.*

11. Llevador de rendes dels termes de Riells i Viabrea. Any 1732. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 93 folis escrits. 23x16.*

12. Carta de l'any 1737 datada a Sant Esteve de Bas.

13. «Capbreu de Palafolls, rebut per Joseph de Cortada, substitut de Francisco Font, Notari de Barcelona. 1749» *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 294 folis escrits. 32x22.*

8. La Comissió de Govern de l'Ajuntament de Sils acceptà, en data 31 de juliol de l'any 2000, la donació de Josep Madí Rusiñol que inventariem.

14. Capbreuació d'Hostalric rebuda per Jaume Pastells, escrivà d'Hostalric. Anys 1756-1759. *Consta de 66 folis escrits. 36,5x26. Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias».*
15. Censos i tasques segons capbreuació de Jaume Pastells, notari d'Hostalric. Anys 1757-1759. *5 pàgines.*
16. Venda del dret de lluir i quitar. Actors: Francesc Amir i Isidre Pujató, ambdós d'Hostalric. Any 1787. *31x20,5.*
17. Capbreu de la batllia d'Orri, rebut per Jaume Pastells, escrivà d'Hostalric. Anys 1757-1759. *Conté index alfabètic al començament del volum. Consta de 30 folis escrits. 36,5x26. Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias».*
18. Relació delmes cobrats pel marquès d'Aitona a Viabrea. Any 1758. *22x15,5.*
19. Revenda d'un camp. Actors: Joan Llança i Bonaventura i Rosa Codina, ambdós d'Hostalric. Any 1766. *31x20,5.*
20. «Capbreu desde 1768 a 1786. Rebuts per los Notaris Joseph Colomer, Joan Oliveras y Francisco Aromir y Placies, pertaïent a Palafolls» *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergamí. Consta de 197 folis escrits. 32,5x22.*
21. «Rúbrica de las Cabrevaciones hechas en el presente Cabreo de la Baylia de San Ginés de Palafolls, compuesta de los lugares de San Ginés de Palafolls, Villanueva de Palafolls y del Valle de Santa Susana». Any 1769. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergamí. Consta de 201 folis escrits. 33x22.*
22. Còpia autèntica de la capbreuació d'Hostalric. Any 1772. *Consta de 10 folis escrits. 36,5x26. Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias».*
23. «Memorial del pleyto de adjudicación entre Juan Luis de Moncada y Rufo, duque de San Juan... de una parte, Pascual Benito, marquès de Belgida... de otra y Pedro de Alcántara Fernández de Cordova y la Cerda, marquès de Aytona y de Cogolludo de otra». Any 1775. *Inclou complet arbre geneològic. Consta de 232 pàgines. Lletre d'impresió. 30x21.*
24. «Alegato por Pedro Alcántara Fernández de Cordova, duque de Medina-Celi, Segorve y Cardona, marquès de Aytona en el pleyto que contra él siguen los excelentísimos señores marquès de Belgida y duque de San Juan». Any 1776. *Consta de 89 pàgines. Lletre d'impresió. 30x20. (Hi ha dos jocs).*
25. «Alegato jurídico por parte de Pacual Benito de Belvís... contra marquès de Aytona y duque de San Juan». Any 1777. *Inclou complet arbre geneològic. Consta de 64 pàgines. Lletre d'impresió. 30x20.*
26. «Llevador de las Rentas y Derechos Dominicales que percibe el Excmo. Sr. Duque de Medinaceli en el término de Palafolls.» Any 1788. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergamí. Consta de 379 folis escrits. 33x22.*
27. «Llibre primer de la capbreuació del terme de Palafolls y sos agregats, rebut per Francisco Aromir y Placies, Notari Real y públic de la vila de Calella. Años 1788 y 1789». *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergamí. Consta de 469 folis escrits. 32,5x22.*
28. «Llibre segon de la capbreuació del terme de Palafolls y sos agregats. Rebut per Francisco Aromir y Placies, Notari Real i Públic de la vila de Calella en los anys 1790-1791». *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergamí. Consta de 464 folis escrits. 33x24.*

29. «Llevador de las rentas de la vila y terme de Sant Pere de Osor, sa sufragànea de Sta. Creu de Horta y algunas parròquias vehinas, extret del capbreu general que se formá per orde de Sa Excma. desde lo mes de Febrer de 1792 fins al Maig de 1793, en poder de Pere Catalá y Serra, notari de Vic». *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 229 folis escrits. 22,5x17.*

30. Venda d'un hort. Actors: Josep Soler i Isidre Pujató, ambdós d'Hostalric. Any 1796. *31x20,5.*

31. Renúncia i cessió feta per Ramon Thos Sambola, notari, a favor de Josep Soler, botiguer. Hostalric. Any 1796.

32. Lligall escriptures propietats dels ducs de Medinaceli a la diòcesi de Lleida (s. XVIII-XIX).

33. «Llevador antich del lloch i terme de Carme». *Inclou a la part final «Memorial dels que fan los censos al Excm. Sr. Duch de Cardona del lloch y terme de Carme». s/d. Consta de 12 folis escrits. 22x16.*

34. Llibreta censos de la zona d'Igualada i Odena. *s/d. Consta de 18 folis escrits. 21x15.*

35. Document imprès sobre «La reivindicación de la Baronía de la Foya de Salem y Lugares, que la componen». *s/d. 29,5x20,5.*

36. Venda. Actors: Josep Serra, cirurgià d'Hostalric a favor de Llorenç Gispert, moliner de Martorell. Any 1804. *31x20,5.*

37. Revenda d'una casa. Actors: Francesc Aguilar i Sagimon Nadal, ambdós d'Hostalric. Any 1805. *31x20,5.*

38. Venda del dret de lluir i quitar. Actors: Joan Ros i Sagimon Nadal, ambdós d'Hostalric. Any 1805. *31x20,5.*

39. Revisió de tres edificis d'Hostalric per part dels mestres de cases. Any 1807.

40. Lligall escriptures propietats Vilafranca del Penedès. Anys 1812...1846. *31,5x22.*

41. «Libro de cuentas. Estado general de la administración de los frutos y demás rentas que el Excmo. Sr. Duque de Medinaceli y Cardona percibe de las baronías de Odena y la Llacuna». Anys 1823-1824. *Conté index alfabètic al començament del volum. Enquadernat en pergami. Consta de 165 folis escrits. 31x21,5.*

42. Judici. Actors: Francesc Riera, paborde, administrador de l'Hospital d'Hostalric, i Guillem Prats, apoderat del monestir de Sant Daniel de Girona, contra Feliciano Vendrell, agricultor de Tordera, celebrat a la Cúria de la vila de Tordera. Any 1824. *31x20,5.*

43. Carta relativa al judici de l'Hospital d'Hostalric. *S/d (probablement any 1824).*

44. Judici. Actors: Francesc Riera, paborde, administrador de l'Hospital d'Hostalric, i Guillem Prats, apoderat del monestir de Sant Daniel de Girona, contra Joan Pucalló, agricultor de Tordera, celebrat a la Cúria de la vila de Tordera. Any 1824. *31x20,5.*

45. Judici. Actors: Administrador de l'Hospital d'Hostalric contra Jacinta y Acisclo Babot, de Vidreres, celebrat a la Cúria de la vila de Vidreres. Any 1825-1826. *31x20,5.*

46. Judici. Actors: Francesc Riera, paborde, administrador de l'Hospital d'Hostalric, contra els marmessors universals del testament d'Antoni Horta d'Arbúcies. Any 1825. 31x20,5.

47. Judici. Actors: Francesc Riera, advocat representant de l'Hospital d'Hostalric, contra Joan Gibert, de Palafolls. Any 1825. 31x20,5.

48. Venda. Actors: Joan Moray, d'Hostalric, a favor de Tomàs Fornés de Massanes. Any 1825. 31x20,5.

49. Judici. Actors: Francesc Riera, advocat representant de l'Hospital d'Hostalric, contra Ramon Parés, de Lloret de Mar, celebrat a Lloret de Mar. Any 1826. 31x20,5.

50. «Copiador de cuentas, recibos, cartas y consultas de oficio. Baronías de Òdena y la Llacuna». Anys 1828-1891. 29x21.

51. «Libro de notas de los traspasos de fincas en dominio del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli en las baronías de Òdena y Llacuna, que ha podido adquirir desde que fue nombrado procurador patrimonial de su Excma. Miquel Amigó, de la villa de Igualada». Any 1829. *A la portada del llibre consta: «Registro de laudemios»*. 38,5x25.

52. «Baronías de Òdena y Llacuna y Monbuy. Correspondencia perteneciente a estos ramos». Datat a Igualada els anys 1829-1831.

53. «Bailía de Orri: Copia reducida de las escrituras auténticas de confesiones del dominio y prestaciones pertenecientes al Duque de Medinaceli en su Bailía de Orri, otorgadas por los terratenientes de dicho lugar en poder del Excmo. De Hostalrich Juan Ferran en el año 1833». *Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias»*. 31x20,5.

54. «Confesiones del dominio y prestaciones pertenecientes al Duque de Medinaceli en Hostalrich». Any 1833. *Hi ha un segell que diu: «Admon. del Condado de Ampurias»*. 31x20,5.

55. Llibre de la relació de traspasos de l'administració dels béns del duc de Medinaceli a Lleida. Anys 1840-1853.

56. «Registro de laudemios. Libro de traspasos de fincas en dominio del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli en las baronías de Òdena y Llacuna». Anys 1843-1845. 36,5x25.

57. «Registro de laudemios de S.E. Duque de Medinaceli». Propietats a Igualada, Vilanova del Camí, Castellfollit de Riubregós, Pujalt, Calaf, Santa Maria de Miralles, Mirambell... Anys 1845-1850. 36x26.

58. «Copiador de la correspondència en la contaduria del Excmo. Duque de Medinaceli en Barcelona». *Conté diverses cartes datades a Igualada*. Anys 1846-1897. 31x21.

59. «Libreta general de todo lo que el abajo firmado como á procurador del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli y Santiesteban, marqués de Aytona, cobrará en todo el distrito de Hostalrich y Baylía de Orri». Anys 1850-1853. 31x20,5.

60. Comptes administració vescomtats de Cabrera i Bas a Hostalric (inclou termes municipals de Palafolls, Blancs, Tordera...). Any 1855.

61. Comunicacions «Administración del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli y de Santiesteban en Lérida». Any 1860.

62. Llibre de rendes del duc de Medinaceli i de Santiesteban, marquesat d'Aitona, de poblacions de la diocesi de Lleida. Anys 1861-1862. 31,5x21,5.

63. Índexs Reals Decrets BOP de la província de Lleida del 3-7-1861.
64. Llibre de l'administració dels béns de Barcelona del duc de Medinaceli. Anys 1876-1888. 37,5x26,5.
65. Reconeixement de drets a càrrec de Pere Calvells, treballador d'Hostalric, a favor de Pere de Alcántara Fernández de Cordova. Any 1885.
66. Correspondència de Josep Mogà Abadia, procurador del jutjat d'Igualada i administrador de la Casa Medinaceli. «Derechos devengados por el administrador de la Duquesa Vda. de Medinaceli en los autos ordinarios sobre reclamación de derechos territoriales contra el Estado y pueblos que forman la Conca de Òdena». Correspondència i documentació diversa. Anys 1888-1889.
67. Llibre «Débitos y cobrados». Propietats de Barcelona. Anys 1897-1898. 32x22.
68. «Censos cargados sobre los Estados de Cardona y Aytona». Segle XIX. *Conté index alfabètic al començament del volum. Llibre amb tanca metàl·lica.* 36x26.

Documentació referent a l'Estany de Sils

69. «Establiments de terras de l'Estañ de Sils dels anys 1766 y 1767, rebuts en la Notaria Pública de Hostalrich». *Conté index alfabètic al començament del volum. Consten els establiments del núm. 1 al núm. 99. Llibre enquadernat en pergami.* 33x22.
70. «Establiments de terras de l'Estañ de Sils dels anys 1768, rebuts en la Notaria Pública de Hostalrich». *Conté index alfabètic al començament del volum. Consten els establiments del núm. 100 al núm. 200. Llibre enquadernat en pergami.* 33x22.
71. «Establiments de terras de l'Estañ de Sils dels anys 1769-1775, rebuts en la Notaria Pública de Hostalrich». *Conté index alfabètic al començament del volum. Consten els establiments del núm. 201 al núm. 328. Llibre enquadernat en pergami.* 33x22.
72. «Administración de las baronías de Caldas y Llagostera, y Laguna de Sils con los pueblos agregados. Cuentas corrientes de los censos de dicha Laguna». Inclou al començament del llibre un «Índice de los Enfitetas de la Laguna de Sils y número del pliego de sus cuentas corrientes». A la pàgina corresponent a cada emfiteuta es fa constar, juntament al nom de l'emfiteuta el nombre de «vesanas de tierra, que según la medición practicada por el agrimensor D. Juan Bayer en 10 de Setiembre de 1851, posee en el territorio denominado Laguna de Sils» i la quantitat que «ha de satisfacer por cada anualidad ó pensión del censo enfitéutico que gravita sobre dicha tierra». Anys 1851-1863. 21x30.
73. «Laguna de Sils. Cuentas corrientes del jornal por vessana». Conté «Índice de los Enfitetas obligados a la prestación de un jornal por vesana en cada año de los 5 siguientes á la conclusión de las obras de desagüe del indicado territorio, terminadas en 1850, y números de sus cuentas corrientes». Anys 1851-1855. *Hi ha 278 pàgines escrites.* 30x21.
74. Llibre amb l'índex dels pobles en què els Medinaceli tenen domini directe (amb relació exhaustiva de les propietats de l'Estany de Sils). Anys 1864-1893. 31x21,5.
75. «Fincas propias de S.E. en la laguna de Sils, las cuales por contrato privado de 28 Marzo de 1871 se cedieron a primeras cepas por término de 50 años, á razón

de á 40 reales anuales por vesana y en 4 Abril 1886 se establecieron ó concedieron á perpetuidad. Anys 1885-1899. *Consta de 285 folis escrits. 33x22.*

76. Llibre de censos i traspessos Estany de Sils. Anys 1920-1930 (amb anotacions posteriors). *20,5x39.*

77. Llibre censos enfiteutes Estany de Sils. Anys 1923-1929 (amb anotacions posteriors).

L'Estany de Sils, amb la imatge del poble al fons, al final dels anys cinquanta.

